

נושא העבודה

הגנה עצמית

תאריך: 31 דצמבר 2015

הקדמה אישית:

בעבודתי בחרתי את נושא ההגנה העצמית במשפט הפלילי. ראשית, כל תחום המשפט הפלילי מעניין אותי יותר מענפי המשפט האחרים. שנית, נושא ההגנה עצמית לבדו מאוד מעניין אותי משום שהוא כולל בתוכו הרבה מקרים מעניינים ומסובכים. בנוסף לכל העניין שלי בנושא בו בחרתי, בזמן חיפוש נושא לעבודה רציתי נושא שיכלול הרבה חומר ומידע כדי שאוכל להתמצא בקלות יותר במקורות הן במשפט העברי והן במשפט הישראלי, וכך העבודה תהיה עשירה יותר מנושאים מצומצמים אחרים.

תוכן עניינים:

4	מבוא	פרק ראשון
		משפט ישראלי
5	יסוד ההגנה העצמית	פרק שני
6	דרישת הנחיצות וחובת הנסיגה	פרק שלישי
9	הגנה על אדם אחר	פרק רביעי
11	הגנה על בית מגורים	פרק חמישי
		משפט עברי
13	דין רודף	פרק שישי

15	הגנה על אדם אחר	פרק שביעי
16	רודף חסר אשם	פרק שמיני
18	השוואה וסוף דבר	פרק תשיעי
19		ביבליוגרפיה

מבוא

עבודה זו אמורה לענות על השאלה מהו עקרון ההגנה העצמית במשפט הישראלי והעברי?

על מנת לענות על שאלה זו במהלך כל העבודה יוצגו סוגיות שונות וספציפיות מתוך סייג ההגנה העצמית וכך בעצם העבודה תקיף כמה שיותר את העיקרון מנקודות מבט שונות של סוגיות שונות.

לשם כך אספתי מידע ממאגרי פסיקה, חקיקה וספרות משפטית בכדי להביא מידע עובדתי ונכון. בנוסף לכך בעבודה יצינו פסקי דין חשובים בנושא ההגנה העצמית כמו פס"ד דרומי או פס"ד שלווה שימשילשווילי כדי להציג את הנושא במקרים שיהוו דוגמאות לסייג ולסוגיות המדוברות.

* את כל המקורות שאגרתי דאגתי לציין בהערות שוליים וכן הם יצינו בביבליוגרפיה בסוף העבודה.

משפט ישראלי

פרק שני-יסוד ההגנה העצמית:

הגנה עצמית זהו סייג לעבירה פלילית של תקיפה, חבלה, פציעה, המתה וכו'. החוק אומר¹ שאדם לא יישא באחריות פלילית שהיה צריך באופן מידי בשביל להדוף תקיפה שלא כדין, שיכולה הייתה להיות מסוכנת ואימה על חייו, חירותו, גופו או רכושו שלו או של זולתו.

כשמדברים על יסודות ההגנה העצמית עולה השאלה על אילו עבירות חל סייג זה? בועז סנג'רו² בספרו עונה על כך שבעקבות המאפיין החשוב של ההגנה העצמית שהפגיעה היא באדם שמבצע תקיפה בת אשם לכן כשמדובר בתקיפה כזאת אין צמצום של ההגנה לעבירות מסוימות שהמתגונן (הטוען להגנה עצמי) עושה.

למרות שאין צמצום הסייג לעבירות מסוימות ישנם כמה עבירות שכיחות בתחום ההגנה העצמית שהן פגיעה בגוף האדם כגון: רצח, הריגה, נסיון לרצח, תקיפה, חבלה, פציעה וכו'.

למרות כי רוב העוסקים בענייני סייג זה טוענים שאין הגבלה עקרונית על היקף התחולה של הסייג בכל זאת במשפט האנגלו- אמריקני ישנה התייחסות להגנה העצמית כאל סייג מוגבל שמגן על עבירות מסוימות והוא אינו כללי.

ס' 34 לחוק העונשין תשל"ז-1977.¹

² הגנה עצמית במשפט הפלילי, ד"ר בועז סנג'רו, יסודות ההגנה העצמית עמ' 146

פרק שלישי-דרישת הנחיצות וחובת הנסיגה:

התנאי העיקרי ביותר של ההגנה העצמית זה דרישת הנחיצות, זאת אומרת האם הפעולה של המתגונן נגד התוקף היתה נחוצה והכרחית להדוף אותו.

איך מסבירים את העובדה שכמעט כולם מסכימים שנחיצות הינה חובה להצדקת הגנה עצמית? בועז סנג'רו³ מסביר שההנחה המקובלת היא שסייג ההגנה העצמית היא אילוץ, זאת אומרת היא עונה למקרים של מצבי חירום, וללא דרישת נחיצות המצב לא נחשב אילוץ לכן דרישת הנחיצות הינה חובה בטענה להגנה עצמית.

קיימת חובה נוספת בטענה להגנה עצמית והיא חובת הנסיגה. הדעה המקובלת בספרות היא שחובת נסיגה נגזרת מתוך דרישה הנחיצות, משום שהכוונה בחובת הנסיגה היא החובה המוטלת על הנתקף לנסות אפשרות נסיגה לפני שישתמש בכוח מגן, או במיוחד כוח מגן קטלני ואפשר לראות שנוסח ההגדרה דומה מאוד לדרישת הנחיצות, זאת אומרת חובת הנסיגה היא מעין שאלת נחיצות. האם נחוץ להשתמש בכוח מגן ולא לסגת? שי עקיבא וזנר⁴ במאמרו מסביר שככל שדרישת הנחיצות גבוהה יותר כך חובת הנסיגה נמוכה יותר לדוגמה: אם מצמידים לאדם אקדח לראשו כמובן שיש נחיצות רבה לפגוע בתוקף וחובת הנסיגה היא אפסית, כי אין אפשרות כזאת. לעומת זאת אם א' בא לגנוב לב' משהו בלי שום סכנה ממשית לחייו דרישת הנחיצות קטנה הרבה יותר ולכן מן הסתם חובת הנסיגה חלה פה. הפרשה שהעלתה שוב את שאלת חובת הנסיגה לסדר היום ואת עניין דרישת החריצות היא פרשת שי דרומי⁵,

³ ד"ר בועז סנג'רו הגנה עצמית במשפט הפלילי, דרישת הנחיצות עמ' 177 ואילך.

⁴ שי עקיבא וזנר "הגנה עצמית, דרישת הנחיצות וחובת הנסיגה בשולי פרשת שי דרומי" מחקרי משפט כ"ז 3015 (2011).

⁵ ת"פ (ב"ש) 1010/07 מדינת ישראל נגד שי דרומי.

האם מתגונן שיכול לסגת אבל בכל זאת הוא פגע בתוקף יכול לטעון ולזכות בטענה לזכות ההגנה העצמית?

בשנת 2007 חלה סערה בארץ בעקבות פרשת שי דרומי, אדם בעל חווה בדרום הארץ, זיהה שלוש דמויות, באמצע הלילה, שניסו לפרוץ לחוותו אחרי שהרעילו את כלבי השמירה כדי שאלה לא ינבחו. בעקבות כך השתמש דרומי בנשק שהחזיק ללא רישיון ובאמצעות כך הרג את אחד מהשלושה ואת חברו פצע.

כמובן שהוגש נגד דרומי כתב אישום בעבירות הריגה, חבלה בכוונה מחמירה והחזקת נשק ללא רישיון. במשפט טען דרומי שבגלל הלילה והחושך הוא לא ידע לצפות ולהעריך נכון את המעשים של הפורצים שהתקרבו אליו באופן מאיים ובגלל שהכיר מקרים דומים של פריצה לחוות והריגת בעל החווה הוא חש איום על חייו. לפיכך הוא טען שבעקבות הטעות הסבירה במצב הדברים הוא יכול להשתמש בסייג ההגנה העצמית.

פסק הדין שנכתב ע"י השופטת ברקאי כלל פירוט רב על סייג ההגנה העצמית, בין אלו עלתה השאלה הקשורה לעניין חובת הנסיגה, האם היתה חובה על דרומי לסגת? זאת אומרת האם דרומי יכול היה לסגת בבטחה (אם זה התאפשר) במקום לפגוע בפורצים?

בסופו של דבר דרומי זוכה מחמת הספק מהעבירות של גרימת חבלה והרשעתו היתה קלה וכללה רק את החזקת הנשק ללא רישיון.

בעקבות הפרשה הגישו כמה חברי הכנסת מהימין, הצעות חוק שנועדו להגן על מי שייקלעו למצב הדומה לזה שבו היה שי דרומי. הצעות אלה אוחדו להצעה אחת שאושרה בכנסת ב-24 ביוני 2008, כתיקון לחוק העונשין, תיקון שנודע לאחר מכן בשם "חוק דרומי". במסגרת התיקון נוסף לחוק העונשין סעיף 134, שאומר כי לא תוטל אחריות פלילית על אדם שעשה מעשה שהיה דרוש באופן מיידי כדי להדוף מי שמתפרץ

או נכנס לבית המגורים, בית העסק או המשק החקלאי המגודר, שלו או של זולתו, בכוונה לבצע עבירה, או מי שמנסה להתפרץ או להיכנס כאמור. משמעות התיקון היא כי ניתן להפעיל כוח בלתי מידתי כנגד פורצים וגנבים, לצורך הגנה על רכוש. בטרם חקיקת תיקון זה, לא ניתן היה להפעיל כוח בלתי מידתי כנגד פורץ כהגנה עצמית, ואסור היה לפגוע בפורץ כאשר כוונתו לפגיעה או גניבת רכוש, ללא סכנה מוחשית לפגיעה בחיים. בהגדרות אלו מיישם החוק במידה רבה את המשפט העברי, בדין המקביל של גנב "הבא במחתרת", המתיר לפגוע בגנב, מתוך הנחה שהנפגע יאבק כנגד הגניבה, והחשש שהגנב יפגע בנפגע, אלא אם כן ברור ללא כל ספק כי לא יפגע גם אם יתנגדו לו.

פרק רביעי-הגנה על אדם אחר:

בשונה מנושאים אחרים בהגנה עצמית אחרים כגון הגנה על רכוש, או הגנה על בית מגורים, ההגנה על אדם אחר לא מבוססת על דברים שנדרש לשמור עליהם, או על התקיימות הפרופורציה (מידתיות), אלא הבסיס הוא אינטרסים לא של הנתקף אלא של אדם אחר-צד שלישי- זולתו, בעקבות כך נדרש נימוק כבד יותר כדי להגדיר זאת הגנה על אדם אחר.

בועז סנג'רו⁶ בספרו מסביר שיכולים להיות שני מצבים, מצב שבו בעושה הוא צד שלישי והוא פועל לבדו כנגד התוקף ומצב שני שבו העושה (הצד השלישי) משתף פעולה עם הנתקף נגד התוקף, את שני המצבים הללו אפשר להצדיק בעזרת סייג ההגנה על אדם אחר.

גורם הסדר החברתי- משפטי תומך בהגנה על אדם אחר כמו שהוא תומך בהגנה עצמית מכמה סיבות, דבר ראשון ידוע שפעולת התוקף אינה חוקית ופוגעת בסדר החברתי משפטי, דבר שני על פי הסדר החברתי משפטי יש אפשרות שאזרח שומר חוק הנחלץ להגנת זולתו יבצע פעולות שיטור, בנוסף לכך יש כאן עניין של "הרתעת העבריין" זאת אומרת כאשר עבריין ידע שפעולתו יכולה להיות מסוכלת גם על ידי אדם מזדמן שנמצא בזירה ולא רק על ידי הנתקף שלא תמיד חזק דיו כדי להפעיל אמצעים נגד התוקף, הוא ירתע ויחשוב פעמיים לפני תקיפה. כשדנים בהגנה על אדם אחר חייב לעלות המושג "החובה להציל", במשפט הפלילי כיום לא קיימת חובה גורפת של אדם לנהוג בדרך מוסר שמרנית, והחובה לעשות מעשה לא מוטלת בדרך כלל על הציבור הכללי ועל האדם הרגיל אלא רק על אנשים הקשורים לסכנה או לנתקף עצמו.

⁶ הגנה עצמית במשפט הפלילי, ד"ר בועז סנג'רו, הגנה על אדם אחר, עמ' 282

אחרי קריאות רבות לשינוי ב-1998 נכנס חוק חדש למשפט הישראלי והוא חוק לא תעמוד על דם רעך⁷, שקובע שחובה על כל אדם לעזור לאדם שנמצא בסכנה חמורה ומיידית לחייו, לשלמות גופו או לבריאותו, אם יש אפשרות כזו בלי לסכן את זולתו או להסתכן בעצמו. אך משום שהגנה על אדם אחר בדרך כלל כרוכה בהסתכנות כי עליו לפגוע בתוקף, לא בטוח שהחוק ישפיע כל כך על מקרים אלו שקשורים לסייג ההגנה על אדם אחר.

⁷ חוק לא תעמוד על דם רעך, התשנ"ח 1998.

פרק חמישי-הגנה על בית מגורים:

הגנה על בית מגורים נגזרת מהסייג של הגנה עצמית. אך יש להבחין בין שני מקרים, מקרה שבו התקיפה מסכנת את דיירי הבית ותקיפה שמסכנת את הבית בלבד. בועז סנג'רו⁸ בספרו מעלה שאלה חשובה, הוא טוען שהגנה על בית מגורים לא מדברת בהגנה על גוף או על רכוש בלבד אז הוא שואל האם יש עוד ערך או מושג שקשור להגנה על בית מגורים? ערך זה צריך להצדיק את השימוש במונח הגנה על בית מגורים, למרות שיש אפשרות שתקיפה על בית מגורים היא גם על גוף הדיירים או על רכושם יש צורך בערך נוסף שיגמיש את תנאי ההגנה. לבית מגורים יש ערך חשוב בחייו של אדם, זה המקום הפרטי שלו והבטוח לכן הגנה על בית מגורים אינה רק על רכוש בלבד אלא על שמירת שגרת חיים תקינה של אדם שרוצה לחיות בביתו בנחת. בעקבות כך כאשר יש תקיפה על בית מגורים יש לדבר משקל נוסף של פלישה לאזור הפרטי של אדם שפוגעת באוטונומיה שלו בנוסף לתקיפה עצמה ולסכנה. בנוסף לכך משום שהגדרנו את בית המגורים לא רק כרכוש קנייני של אדם אלא מקום מפלט לנחת שלווה, בטחון ואורח חיים נורמאלי, אפשר להגדיר נתקף של בית מגורים גם כאדם שהוא בעל הבית, גם השוכר ואפילו אורח, העיקר שהמקום מהווה לו מקום מחיה. ישנו פסק דין בפסיקה הישראלית שנוגע להגנה על בית מגורים, פס"ד שלווה שימשילשווילי נגד מדינת ישראל⁹, מדובר באדם מבוגר עם קושי בהליכה ובעיות נפשיות נכנס לבניין ודפק על דלת הדירה של הנאשם בעודו מקלל לאחר דקות אחדות הנאשם פתח את הדלת ויצא לחדר המדרגות עם סכין בידו כששאל את המתלונן על מעשיו בבניין והוא לא ענה הם התחילו לריב והנאשם דקר את המתלונן. בית המשפט המחוזי קבע כי מעשים אלו חמורים ולא מוגנים בסייג ההגנה העצמית או הגנת בית מגורים והוא הורשע בחבלה

⁸ ד"ר בועז סנג'רו **הגנה עצמית במשפט הפלילי**, הגנה על בית מגורים עמ' 308

⁹ בש"פ 1964/14 שלווה שימשילשווילי נגד מדינת ישראל.

חמורה. בפסק דין זה מוצגת פה פעולה הפוכה שלאדם שטען להגנת בית מגורים הואשם בחבלה חמורה וזאת משום שגם בסייג זה ישנן הגבלות וצורך בשימוש הפרופורציה והנאשם השתמש בכוח בלתי סביר בעליל, הרי האדם מולו בעל קושי בהליכה ולא נכנס אפילו לדירתו, אך בכל זאת הנאשם דקר את המתלונן לכן במקרה זה סייג ההגנה על בית המגורים אינה חלה. כשעולה הנושא הגנה על בית מגורים כמובן שראוי לציין את פס"ד דרומי בו הטוען להגנה עצמית, שי דרומי עשה את פעולותיו והשתמש בכוח מגן כדי להגן על חוותו וביתו. כמובן שיש פה את עניין ההגנה העצמית כי הוא חשש לחייו אך קודם כל הפורצים נכנסו על מנת לקחת רכוש של דרומי לכן הגנה על בית מגורים נכנסת פה.

משפט עברי:**פרק שישי-דין רודף:**

בהלכה לא כתוב איסור על הריגה אלא רק על רצח משום שלפעמים הריגת אדם היא בלית ברירה, ולכן נכתב בתורה לא תרצח ולא נכתב לא תהרוג.

מכאן עולה דיון מתמשך על השאלה באיזה סיבות ולמה מותר לאדם להרוג אדם אחר? וכאן ההצדקה העיקרית היא הגנה עצמית, אבל הגדרת ההגנה העצמית נתונה במחלוקת שלא נפתרת ולא ידוע אם אי פעם יהיה פתרון לשאלה זו.

מקרה בתנ"ך¹⁰ שמתייחס להגנה עצמית הוא המקרה של עשהאל ואבנר בן נר, עשהאל רודף אחרי אבנר במלחמה על מנת להרוג אותו ואבנר מודע לסכנה הממשית על חייו ומתחנן לעשהאל לא להרוג אותו ואחרי שעשהאל לא נענה לתחנוניו של אבנר, אבנר מכה את עשהאל והורג אותו.

נקודת המוצא במשפט העברי על הזכות להרוג בשביל הגנה עצמית היא לאו דווקא הגנה עצמית אלא החובה להגן על הזולת. ההלכה לא מדגישה את הזכות של האדם הפוגע ברודף להגנה עצמית אלא על החובה של אדם להציל עשוק מדי עושקו ונרדף מפני רודפו, זאת אומרת שלפי ההלכה העברית זכות האדם להציל את עצמו נגזרת מחובת המציל להציל את הנרדף מרודפו.

ההגדרה של רודף היא אדם שבא להרוג אדם אחר, למרות זאת יש אישור להרוג רודף גם אם בא לא בכוונה להרוג, אלא גם רודף שבא לעשות פשעים חמורים אחרים.

המשנה בסנהדרין¹¹ מראה שההלכה בדין רודף לא חלה רק על רודף שבא

¹⁰ שמואל ב, ב 19-23.

¹¹ משנה, סנהדרין ח, ז.

להרוג, משנה זו מעלה את עניין הנערה המאורסת, שם נאמר כי מותר להרוג רודף אם בא לעבירות חמורות של עריות כמו משכב זכר ונערה מאורסת.

ההלכה דנה במהות של "הענשת" רודף, האם הורגים רודף כדי להעניש אותו או כדי להציל את הנרדף? בדרך כלל במשפט העברי לא מענישים על כוונה לעשות עבירה, אך במקרה זה למרות שהרודף עדיין לא ביצע את העבירה, למטרת הצלת הנפש נתנו אישור להעניש את הרודף לפני עשיית העבירה.

ישנה גישה נוספת שעוסקת בסיבת הענשת הרודף, שהעניין פה הוא לא להעניש את הרודף אלא להציל אותו מעבירה.

ניתן לומר שהגישה המקובלת ביותר הינה הגישה הראשונה.

פרק שביעי-הגנה על אדם אחר:

במשפט העברי עולה שאלה, מה דינו של אדם שמזדמן למקום האירוע ורואה כיצד הרודף תוקף את הנרדף?

איתמר ורהפטיג¹² במאמרו מביא מקור של הרא"ש שבו כתוב שישנו היתר להגן על קרובים כמו אישה על בעלה, על אח, אב, בן, זאת אומרת שההיתר להגן על אדם אחר פה הוא לקרובים בלבד, אם כך מה הדין של אדם זר? האם הוא פטור רק אם הגן על הנרדף שלא קרוב אליו משפחתית?

יש סברה שאומרת שאין צורך להבחין בין נרדף לאדם אחר, יש ההולכים עם סברה זו אך זה לא פשוט משום שמצוין פה שהגמרא מדברת על קרובים בלבד, איך אפשר לקבוע שההיתר מתרחב גם לזרים? אז פה הגמרא דרשה שבמקרה של רודף שבא בכדי להרוג כל אדם שרואה גם אם הוא זר יכול ואפילו חייב להציל את הנרדף אפילו בנפש הרודף (הריגת הרודף), אך במקום שהרודף לא בא כדי להרוג אלא בשביל לחבל ההיתר הוא לקרובים בלבד.

יש שמסתמכים בעניין ההגנה על אדם אחר על דין התוכחה זאת אומרת שמותר להכות אפילו מתוך תוכחה וכך במקרה שראובן הכה את שמעון והזדמן לוי למקום וראה זאת יכול לוי להכות את ראובן מתוך דין תוכחה. אך עולה שאלה האם על כל אדם ישנה רשות להוכיח על ידי הכאה? המהרש"ל מסייג זאת ואומר שהתורה לא נותנת אישור לכל אדם בישראל להוכיח על ידי הכאה אלא רק לדיינים או לאנשים חשובים.

¹² איתמר ורהפטיג ה"גנה עצמית בעברות רצח וחבלה", סיני פא (תשל"ז)

פרק שמיני-רודף חסר אשם:

קודם אתחיל בהגדרת המושג רודף חסר אשם, פשוטו כמשמעו רודף אשר לא מודע למעשיו וחסר אשמה לגביהם, לדוגמה תינוק המחזיק בידו אקדח ומכוון לאדם לירות בו, תינוק זה אינו מודע להשלכות של מעשה זה ולכן הוא רודף חסר אשם.

אחת השאלות הקשות ביותר בעניין ההגנה העצמית היא רודף חסר אשם, מה דינו של רודף זה? האם מותר להרגו? דיון בנוגע לשאלה זו עלה בתלמוד.

רב הונא¹³ טוען שיש להרוג גם רודף חסר אשם אך רב חיסדא טוען אחרת והוא מנמק זאת בעזרת ההלכה הידועה¹⁴ באישה שלידתה קשה, לפי ההלכה אם יש סכנה לחייה מותר להרוג את העובר כדי להצילה, אך יש להשתדל ככל האפשר להציל את שניהם גם אם יש סכנה למותם. מהלכה זו הקשה רב חיסדא את רב הונא ושאל אם אפשר להרוג רודף קטן וחסר אשם למה אי אפשר להרוג עובר שרובו יצא? הרי הוא נחשב רודף, אז רב הונא ענה לו שכנראה אם כך מהשמים רודפים אותה ואין העובר אשם, התלמוד הירושלמי עונה אחרת, שבנסיבות אלו אין אפשרות לדעת אם העובר הוא הרודף או שהאם רודפת אותו.

לדעת רב הונא ההבדל בין קטן רודף לתינוק שזה הרגע נולד הוא שלקטן רודף ישנה אחריות פלילית אפילו אם הוא קטן לעומת תינוק שאי אפשר להאשימו הרי הרגע נולד. כמו שנאמר לעיל¹⁵ שההיתר לפגוע ברודף היא משום שמעשיו אינם מוסריים

ובגלל זכות האדם להגן על עצמו, אך ההיתר הזה משום מעשיו הרעים אינה רלוונטית

¹³ סנהדרין עב ע"ב.

¹⁴ משנה, אהלות, פרק ז, משנה ו; ואילו בתלמוד ובמקורות אחרים: "רובו או ראשו".

¹⁵ ראה פרק 6, דין רודף בעבודה זו.

ברודף חסר אשם לכן על המציל לשים לב היטב שהוא נמנע מכוח פיזי מופרז והוא מתנהג בפרופורציה למקרה אך עדיין יש את זכות הנרדף להגן על עצמו גם אם במחיר חיי הרודף אז לפי זה הנרדף לא חייב לדקדק יותר מדי כי הדבר מפריע לו להגן על עצמו.

פרק תשיעי-השוואה בין המשפט הישראלי והעברי וסוף דבר:

הסייג הגנה עצמית במשפט העברי בא מהכלל "הבא להרגך השכם להרגו"¹⁶ המשמעות הכללית היא שלאדם מותר להתגונן ולהציל עצמו על ידי הריגת מי שמסכן אותו, כך גם במשפט הישראלי.

ההלכה הישראלית מבוססת על יסודות התורה וההלכה בחלק ניכר מהחקיקה והפסיקה כיום על פי חוק יסודות המשפט¹⁷ שקובע שכאשר יש לקונה או חוסר בחקיקה או בפסיקה הנוהגת יש לפנות למשפט העברי כך גם פה בסעיף 34 לחוק העונשין שמדבר על הגנה עצמית, רוב הכללים מקורם בתורה כמו דין רודף שמותר להרוג רודף שבא עם כוונה להרוג כך מותר להרוג תוקף שבא לסכן אדם, גם בהקשר לפרופורציה במשפט העברי יש את העניין שאסור להרוג רודף שלא בא בכוונה להרוג אותך אלה להענישו בהתאם לתקיפתו כך גם בישראלי, יש חובה להתנהג במידתיות ביחס לאופי התקיפה וסכנתה.

השוני העיקרי בין המשפט הישראלי לעברי הינו היחס לערכי המוסר, במשפט הישראלי הגנה עצמית באה במטרה להגן על עצמך כדי להינצל מסכנת חיים ע"י תוקף, לעומת זאת במשפט העברי הבסיס הוא החובה להציל אדם הנמצא בסכנה, הכוונה פה להציל אדם אחר (זולתו) כך שמתוך החובה להציל בא הסייג הגנה עצמית גם במשפט העברי.

¹⁶ במדבר רבה פרשה כא פסקה ד; מדרש תנחומא, פנחס, פרק ג.
¹⁷ חוק יסודות המשפט, תש"ם, 1980.

ביבליוגרפיה:

חקיקה

חוק העונשין תשל"ז-1977, סעיף 34 הגנה עצמית.

חוק לא תעמוד על דם רעך, התשנ"ח 1998.

חוק יסודות המשפט, תש"ם, 1980.

פסיקה

בש"פ 1964/14 שלווה שימשילשווילי נגד מדינת ישראל.

תפ (ב"ש) 1010/07 מדינת ישראל נגד שי דרומי.

ספרות

ד"ר בועז סנג'רו הגנה עצמית במשפט הפלילי (2000)

מאמרים

שי עקיבא ווזנר "הגנה עצמית, דרישת הנחיצות וחובת הנסיגה בשולי פרשת שי דרומי" מחקרי משפט כ"ז 3015 (2011).

אברהם טננבוים "בין הגנה עצמית להגנת הזולת" גליונות פרשת שבוע-משרד המשפטים 241.

איתמר ורהפטיג "הגנה עצמית בעברות רצח וחבלה", סיני פא (תשל"ז)

הגנה עצמית דין רודף, מתוך אתר דעת

משפט עברי

ספר שמואל ב, ב יט-כג

משנה, סנהדרין ח, ז .

סנהדרין עב ע"ב.

משנה, אהלות, פרק ז, משנה ו; ואילו בתלמוד ובמקורות אחרים: "רובו או ראשו."

במדבר רבה פרשה כא פסקה ד; מדרש תנחומא, פנחס, פרק ג